

יבמות לט. (המשנה)

ביאורי מושגים - בעמוד הבא

משנה

סדרי עדיפויות בייבום

לכתחילה - הייבום מוטל על הגדול,
לא רצה הגדול - מעבירים לשאר האחים,
לא רצו האחים - חוזרים לגדול.

רצה לחכות שאחד האחים יוכל לייבם (יגדל, יבוא ממדינת הים או יתפכח מחרשותו) - לא ממתנינים.

סדרי עדיפויות בחליצה (שתי גירסאות על מח' ר"י וריב"ל)

דעה א': חליצת גדול קודמת **אפילו לייבום קטן**,

דעה ב': חליצת גדול קודמת רק לחליצת קטן (אבל לא לייבום קטן),

דעה ג': בחליצה **לא חשוב הסדר**.

אפילו לדעה ג' אם אף אחד לא רוצה לחלוץ כופים דווקא את הגדול (כיוון שמצוות הייבום מוטלת בראשונה עליו) ולכן המשנה קבעה ש'חוזרים אצל גדול'

סדרי עדיפויות בין חליצה לייבום

אבא שאול: **אין לייבם** (כיוון שהייבום שלא לשם הקמת זרע עובר על איסור אשת אח)

רב ור' יהודה: הדבר נתון **לבחירתו** של היבם (וכך צייתה התורה שתהיה אפשרות ליבם לבחור)

חכמים: עדיף **לייבם** (גם אם לא מתכוון לשם מצווה)

ר' יצחק סובר שבתחילה סברו כאבא שאול ולכן לא נתנו לייבם - וכיום סבורים כחכמים ולכן מעדיפים שייבם

הברייתא

מנחה
 בתחילה - היתה רשות,
 כשהוקדשה המנחה - נאסרה עליו,

אחרי הקרבת הקומץ:
 'אֵינָה חוֹזֶרֶת לַמִּצְבָּה הַרְאִשׁוֹן' - 'מִצְבּוֹת תֹּאכְלֶיךָ' - אינה חוזרת למצבה הראשון

היבמה
 בתחילה - היתה רשות,
 כשהתחתנה עם אחיו - נאסרה עליו,

כשמת אחיו:
 'יִבְמָה יִבְאָה עִלְיָה' - אינה חוזרת למצבה הראשון

מה הכוונה - 'אינה חוזרת למצבה הראשון'

רבא: בתחילה היה **רשות** לישא אותה - כעת **מצוה** לישא אותה (כחכמים)
 בתחילה היה **רשות** לאכול את המנחה - כעת **מצוה** על הכהן המקריב לאכול את המנחה.

ריב"א: בתחילה היה **מותר** לישא אותה לכל מניע (גם ליופי) - כעת **אסור** לישא אותה לשם יופי (אלא רק לשם המצוה - כאבא שאול)
 בתחילה היה **מותר** לאכול את המנחה בכל דרך שהיא - כעת **אסור** לאכול אותה כשהיא חלוטה (אלא רק כשאינה חלוטה)

ביאורי מושגים

הגרי"ד סולובייצ'יק מסביר בספרו 'אדם וביתו' כי התורה רואה עניין כפול בחיבור שבין האיש והאישה. מטרה אחת היא הולדה ויצירת חיים משותפים (פרו ורבו), והמטרה השנייה היא החיבור שבין האיש לאישה ('לא טוב היות האדם לבדו'). מטרת כפולות אלו מובילות את בני הזוג לכל אורך חיי המשפחה שלהם.

במקרה של ייבום המוקד של ההולדה ויצירת הזרע הופך להיות מרכזי (כדי להקים שם לאח) בעוד שהחיבור בין האיש לאישה הוא בעייתי (שהרי היא אשת אחיו) חכמים סברו שלמרות שהעיקר הוא יצירת הזרע עדיין אם מופיע המימד הנוסף של החיבור בין איש לאישה זה בסדר. אבא שאול סבר שכל ההיתר הוא רק לשם המטרה של קיום הזרע וכל חיבור שמטרתו היא החיבור עצמו (ולא הולדת זרע) הוא בעייתי.

(עניין זה בא לידי ביטוי גם בתשמיש עצמו. חז"ל אסרו לשמש עם בגדים כיוון שמטרת התשמיש אינה רק קיום הזרע אלא גם החיבור שבין איש לאישה. אולם בירושלמי מופיע סיפור על יבם שבא על יבמתו דרך סדין והוליד ממנה בנים צדיקים. ברור שתשמיש דרך סדין הינו דבר פסול בנישואין רגילים אולם לשיטת אבא שאול שבייבום מטרת הנישואים היא רק הולדת הזרע צריך להמנע מכל הנאה או חיבור בין האיש לאישה. לכן לשיטת אבא שאול יש לשבח את היבם שבא על אשתו דרך סדין.

(למרבה הצער אנשים בורים ועמי ארצות שברוב יהירותם מחזיקים מעצמם ידענים לקחו את הסיפור של הירושלמי והסדין והפכו אותו לקו כללי של היהדות בנוגע לחיבור שבין איש לאישה. ולא היא. התורה מחשיבה מאוד את החיבור שבין האיש לאישה ונותנת לו מקום חשוב ומשמעותי. מכאן אזהרה חמורה להזהר מאוד לא להגיע למסקנות על סמך אמירה מסויימת ללא הבנת מכלול הנסיבות והשיקולים. וה' ירחם על אותם יהירים שהוציאו את דיבת התורה רעה)